

010000, Астана қаласы, Үкімет үйі

010000, город Астана, Дом Правительства

№ _____

**Қазақстан Республикасы
Парламенті Мәжілісінің
депутаттарына
(тізім бойынша)**

2023 жылғы 24 мамырдағы № ДС-192

Құрметті депутаттар!

Семей ядролық сынақ полигонындағы ядролық сынақтардың салдарынан зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қорғаудың проблемалық мәселелері туралы Сіздердің депутаттық сауалдарыңызды қарап, келесіні хабарлаймыз.

Зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қолдау туралы

Жоғарыда аталған санаттағы азаматтардың құқықтары мен әлеуметтік кепілдіктері «Семей ядролық сынақ полигонындағы ядролық сынақтардың салдарынан зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қорғау туралы» Заңмен (бұдан әрі – СЯСП туралы заң), сондай-ақ Қазақстан Республикасының зейнетақымен және әлеуметтік қамсыздандыру саласындағы басқа да заңнамалық актілермен реттеледі.

СЯСП туралы заңда зардап шеккен азаматтарды әлеуметтік қолдаудың бірқатар басқа шаралары көзделген. Зардап шеккен халықтың болжамды саны 1,438 млн адам.

Ядролық сынақтарды жүргізу кезінде радиациялық әсерге ұшыраған аймақтарда тұрған және тұратын азаматтарға ядролық сынақтардан келтірілген залал үшін 1949 жылдан 1990 жылға дейінгі кезеңде Семей ядролық сынақ полигонының аумақтарында тұрған әрбір толық жыл үшін радиациялық тәуекел аймақтары бойынша біржолғы ақшалай өтемақы кепілдендіріледі.

Бүгінгі таңда 1,1 миллионнан астам азамат біржолғы ақшалай өтемақы алды, өтемақы мөлшері тұратын аймағы мен кезеңіне байланысты жеке анықталады. Зардап шеккен азаматтардың көпшілігі осы әлеуметтік қолдауды енгізудің алғашқы жылдарында айтарлықтай мөлшерде өтемақы алды, бұл көптеген адамдарға материалдық жағдайды жақсартуға мүмкіндік берді.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» заңда 1949 жылғы 29 тамыз бен 1963 жылғы 5 шілде аралығында төтенше және ең жоғары радиациялық тәуекел аймақтарында кемінде 5 жыл тұрған азаматтардың жасына байланысты зейнетақы төлемдерін жеңілдікпен тағайындауға құқығы бар (ерлер – 50 жас, әйелдер – 45 жас).

Сондай-ақ, «Қазақстан Республикасында мүгедектігі бойынша және асыраушысынан айырылу жағдайы бойынша берілетін мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақылар туралы» Қазақстан Республикасының Заңына сәйкес себеп-

салдарлық байланыс белгіленген жағдайда ядролық жарылыстар мен сынақтар жүргізу кезінде радиациялық әсер ету салдарынан, олардың зардаптарынан мүгедектігі бар адамдарға, айлық мөлшері халықтың басқа санаттарынан жоғары мүгедектігі бойынша мемлекеттік әлеуметтік жәрдемақы тағайындалады (*бірінші топ үшін – 3,22 күнкөріс деңгейі (ЕТКД), екінші топ үшін – 2,75 ЕТКД, үшінші топ үшін – 2,31 ЕТКД*).

Аталған азаматтарды әлеуметтік қолдауды одан әрі жетілдіру шаралары есептеулерді зерделеп, жүргізгеннен кейін қабылданатын болады.

Зардап шеккен азаматтарды кешенді медициналық тексеру бойынша

Семей ядролық сынақ полигонындағы ядролық сынақтардың салдарынан зардап шеккен азаматтар СЯСП туралы Заңға сәйкес кешенді медициналық тексеруден өтеді.

Осыған байланысты, олар тұрғылықты жері бойынша емделуден басқа, ТМККК және (немесе) МӘМС жүйесі шеңберінде тіркелген жері бойынша емхананың жолдамасы бойынша «Семей медициналық университеті» КЕАҚ қарасты Радиациялық медицинаны және экологияны ғылыми-зерттеу институты жағдайында консультациялық-диагностикалық және стационарлық көмек ала алады.

Сондай-ақ, радиациялық аурудан басқа, иондаушы сәулеленудің әсеріне байланысты аурулардың тізіміне жедел және созылмалы лейкемия, қатерлі ісіктер, жүрек-қан-тамыр жүйесінің, қан және қан түзуші органдардың аурулары (агранулоцитоз, гипопластикалық және апластикалық анемия), қалқанша без (аутоиммунды тиреоидит, диффузды түйіндік зоб), травматикалық, тамырлы және инфекциялық генездің энцефалопатиясына байланысты емес ақыл-ой кемістігі, микроцефалия; бет бас сүйегінің ақаулары, тірек-қимыл жүйесінің ақаулары.

Аталған аурулары бар пациенттер тұрғылықты жері бойынша көп бейінді қалалық, облыстық ауруханалардың мамандандырылған бөлімшелерінде немесе еркін таңдау құқығы бойынша аурудың бейіні бойынша республикалық ұйымдарда ем ала алады.

Әлеуметтік қолдау шараларын жетілдіру бойынша нақты ұсыныстар әзірлеуге қатысты

Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігімен (*бұдан әрі – Министрлік*) Семей полигоны қызметінің салдарынан зардап шеккен халықты және олардың ұрпақтарын медициналық-әлеуметтік қорғаудың атаулылық қағидатын іске асыру үшін **2017 – 2019 жылдар аралығында** «Семей ядролық сынақ полигоны қызметінің салдарынан иондаушы сәулелену әсеріне ұшыраған халық үшін қорғау және оңалту іс-шараларының тиімділігін бағалау» тақырыбында зерттеу жұмысы жүргізілді.

Зерттеу нәтижелері бойынша халықтың және олардың ұрпақтарының денсаулығына келтірілген залалды бағалау сәулеленудің жеке дозасына негізделуге тиіс, осыған байланысты медициналық-әлеуметтік көмек көрсетудің көлемі мен сипаты радиациялық қауіп аймағына емес, сәулеленудің жеке дозасының мөлшеріне байланысты және атаулы сипатта болуға тиіс.

Осылайша ғылыми сарапшылар сәулеленудің жеке дозасының мөлшеріне байланысты медициналық-әлеуметтік көмек көрсетуді ұсынды. Бұл алынған жеке сәулелену дозалары бойынша әлеуметтік қолдау көрсетуге атаулы түрде

жақындауға мүмкіндік береді.

Бұл ретте әлеуметтік қорғау жөніндегі әрбір іс-шараны жүзеге асырудың алдында сәулелену дозаларын білікті сараптамалық бағалау жүргізілуі тиіс, осыған байланысты Мемлекеттік ғылыми автоматтандырылған медициналық тіркелім (*бұдан әрі - МФМЖ*) әзірленді.

МФАМТ-де тіркелген және бүгінде ел аумағында тұратын зардап шеккендер мен олардың ұрпақтарының арасында үш жас топтары қалыптасты:

1. зардап шеккендердің I буыны – полигонда атмосфералық және жер үсті сынақтарын жүргізу кезеңінде СЯСП-ға іргелес аумақтарда тұратын және тиісінше неғұрлым маңызды радиациялық әсер алған адамдар.

2. зардап шеккендердің II буыны – полигонда жерасты сынақтарын жүргізу кезеңінде СЯСП-ға іргелес аумақтарда тұратын адамдар.

3. зардап шеккендердің III буыны – СЯСП сынақтар тоқтатылғаннан кейін туған адамдар.

Алдын ала нәтижелер бойынша бүгінгі күні Қазақстан Республикасында 1 438 523 адам тұрады, оның ішінде 607 241 адам (42,2%) полигон қызметінің нәтижесінде дозалық жүктеме алған жоқ.

Осылайша, МФАМТ-нің толыққанды қызметі үшін тиісті шаралар қабылдануда.

Радиациялық ластанған аумақтарды оңалту жөніндегі шаралар туралы

Қазіргі уақытта Парламент Мәжілісінде «Семей ядролық қауіпсіздік аймағы туралы» Заң жобасы қаралуда.

Ол бұрынғы СЯСП және оған жақын жатқан жерлердің аумағында радиациялық және экологиялық қауіпсіздіктің тиісті дәрежесін, бұрынғы СЯСП жерлерін пайдалану мәселелеріндегі мемлекеттік бақылауды күшейтуді қамтамасыз ету, аумақты оңалту, елдің ғылыми әлеуетін дамыту, ядролық энергияны бейбіт мақсатта пайдалану мәселелері бойынша Қазақстан Республикасының ұстанымдарын нығайту мақсатында әзірленді.

Заң жобасын қабылдау СЯСП аумағын қауіпсіз күйге келтіруге қажетті шараларды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жалпы Сіздер көтерген мәселелер үнемі Үкіметтің және уәкілетті органның бақылауында.

**Қазақстан Республикасының
Премьер-Министрі**

Ә. Смайылов

**Қазақстан Республикасы Парламенті Мәжілісі
депутаттарының тізімі**

ЖСДП фракциясының депутаттары:

Н. Әуесбаев

А. Рақымжанов

А. Сағандықова

Н. Сайлаубай

Қазақстанның Халық партиясы фракциясының депутаттары:

И. Смирнова

К. Сейітжан